

verheerlijken Christus, maar in zichzelf is ze iets anders.

Een onderscheid, waarop Jezus zelf wijst, door het zijn jongeren zoo uitdrukkelijk, juist bij de instelling van het heilig Avondmaal, te zeggen, dat hij niet meer met hen van deze vrucht des wijstokks drinken zou, totdat hij dien nieuw zou drinken in het Koninkrijk zijns Vaders. Dit nieuwe drinken is een drinken in den staat der heerlijkheid, en van dat nieuwe drinken in het Koninkrijk zijns Vaders wordt het drinken van den vergoten wijn aan het heilig Avondmaal juist onderscheiden.

Op dit punt mag dus geen oogenblik de minste verwarring toegelaten. Het verbroken lichaam is wel hetzelfde lichaam, dat thans verheerlijkt is; maar door de verheerlijking werd juist de vernedering van het verbroken zijn des lichaams overwonnen en te niet gedaan. Moet hier nu het lichaam des Heeren in zijn verbroken staat genomen worden, gelijk en de symboliek en de inzettingen van het heilig Avondmaal dit eischen, dan sluit deze staat der verbrokenheid den staat der verheerlijking uit; en vernietigt men omgekeerd de eigenlijke kern en het pit van het Avondmaal zoo men spreken gaat van een gespijsd worden met het verheerlijkte lichaam des Heeren. Onze Catechismus zegt het dan ook uitdrukkelijk in het Antwoord op V. 79, „dat gelijk als brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, alzoo ook zijn gekruist lichaam en zijn vergoten bloed zijn de waarachtige spijs en drank, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoerd worden.“ En evenzoo betuigt ons formulier voor het heilig Avondmaal: „Uit deze inzetting des heiligen Avondmaals onzes Heeren Jezus Christi zien wij, dat hij ons gelooft en betrouwen op zijn volkomen offerande, die eenmaal aan het kruis geschied is, als op den eenigen grond onzer zaligheid wijst, dat hij onze hongerige en dorstige zielen tot een waarachtige spijs en drank des eeuwigen levens geworden is.“ En nog duidelijker: „Zoo dikwijls gij van dit brood eet en van dezen beker drinkt, zult gij daardoor, als door een gewisse gedachtenis en pand, verzekerd worden van mijn hartelijke liefde voor u, dat ik voor u mijn lichaam aan het hout des kruises in den dood geve, en mijn bloed vergiet, en uw hongerige en dorstige zielen met hetzelfde mijn gekruist lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven spijs en laaf.“

Slechts daarin gingen de voorstanders van een louter symbolische opvatting geheel mis, dat ze dit „spijs en laven van onze zielen met zijn gekruist lichaam en vergoten bloed“ gingen verwateren, als ware hier niets anders mede bedoeld, dan een opzettelijke herinnering aan wat op Golgotha geschied was; en als ware het aansitten aan het heilig Avondmaal dus niets meer dan een ons opnieuw te binnen brengen van onze belijdenis, dat Jezus eenmaal, voor nu acht eeuwen, voor onze zonden gestorven was. Bij zulk een opvatting toch is er geen daad Christi meer; en werkt men juist een reactie in de hand, die dan weer op Roomsche of Lutherse voorstellingen uitloopt. Neen, niet in onze herinnering of heugenis, maar in hetgeen Christus aan onze zielen doet, ligt het eigenlijke wezen van het sacrament, en zoo is ook bij het heilig Avondmaal dit het wezen, dat Christus zelf uit den hemel onze hongerige en dorstige zielen spijs en laaf, en dat hij dit met niets minder doet dan met zijn gekruist lichaam en zijn vergoten bloed.

KUYPER.

„Leef! Ja, Ik zeide tot u in uwen bloede: Leef!“

Als ik bij u voorbijging, zoo zal ik u verdedigen, en ik zeide tot u in uwen bloede: Leef! ja, Ik zeide tot u in uwen bloede: Leef! (Ezech. 16: 6.)

Van den Doop gaat het naar het Avondmaal. Als er een kindeke geboren is, maakt men het lauwe water in het bekken gereed, om het te wasschen van zijn onreinheid. Doch als het gewasschen is, dan heeft het voedsel noodig, en draagt dezelfde hand, die het eerst wiesch, het straks naar de moederborst.

En dan eerst als het lieve wicht aan zijns moeders borst de warme melk indrinkt, is het eerste rustpunt bereikt, en heerscht er om het kraambled ruste en vrede.

Een vroedvrouw of baker, die het kindeke alleen maar wiesch, en voorts zonder voedsel liet, zou eenvoudig dwaaslijk handelen en de zorg voor het hulpeloos wezentje haar te ontnemen zijn.

En dit geldt ook hier. Wel het Sacrament der wassing in den Doop te zoeken; maar het voorts hierbij te laten; en niet uit den Doop naar het Sacrament der voeding te gaan, is het wezen van Doop en Avondmaal beide verkrachten.

Ge waar eerst gelijk aan het kindeke, u door den Heiligen Geest in Ezechiel 16 geteekend, en waarvan het in vers 4 en 5 heet: „Aangaande uwe geboorten, ten dage, als gij geboren waart, werd uw navel niet afgesneden, en gij waart niet met water gewasschen, toen ik u aanschouwde. Geen oog had medelijden met u, om zich over u te ermeren; maar gij zijt geworden geroch over het vlakke des velds, om de walgenlijken van uwe ziele, ten dage toen gij geboren waart. En als ik bij u voorbijging, zag ik u, verdeden zijnde in uwen bloede, en ik zeide tot u in uwen bloede: Leef! ja, Ik zeide tot u in uwen bloede: Leef!“

Dit teekent ons onze ontvangenis in zonde en ons geboren zijn in ongerechtigheid. Ook gij waart uit een onreine, en daarom zelf onrein. Dit moest ook gij geestelijk door uw God inwendig met het bloed van Christus gewasschen worden, en als uitwendig symbool van deze afwassing uwer ziel in het bloed van het heilig Godslam, wierdt ge toen ook afgewasschen met het water des Doops.

Zooals de heilige apostel het zegt: „Onrein waart ge eertijds, maar nu zijt ge heiligheid, nu zijt ge gereinigd, nu zijt ge afgewasschen.“

Zoo belijden het dan ook uw kerken. „Er is“, zeggen ze in art. 35 van haar Belijdenis, „in degenen die wedergeboren zijn, tweemaal leven: het ééne lichamenlijk en tijdelijk, hetwelk zij van hunne eerste geboorte medegebracht hebben, en is allen menschen gemeen; maar het andere is geestelijk en hemelsch, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, en dit leven is niet gemeen dan alleen den uitverkorenen Gods.“ En voorts in art. 34: „Zoo heeft hij den bevelen om te doopen die de zijnen zijn, in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, alleen met rein water, ons daarmede te verstaan gevende, dat, gelijk het water de vuilheid des lichaams afwascht, wanneer wij daarmede begoten worden, alzoo het bloed Christi hetzelfde van binnen in de zielen doet, door den Heiligen Geest, ze besprengende en zuiverende van hare zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods.“

Maar hierbij kan het niet blijven. Afwassing van het geboren kindeke komt wel eerst en gaat voorop; maar de voeding moet volgen.

Hoor slechts wat uw kerk al verder belijdt: „Wij gelooven en belijden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus het Sacrament des heiligen Avondmaals ingesteld heeft, om te voeden en te onderhouden degenen, die hij alreede wedergeboren en in zijn huisgezin, hetwelk is zijn kerk, ingelijfd heeft.“

Immers, „tot onderhouding des lichamenlijken en aardzchen levens heeft God ons een gemeen aardich brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is. Maar om het geestelijk en hemelsch leven te onderhouden, heeft Hij ons gezonden een levendig brood, dat van den hemel is nedergehaald, t. w. Jezus Christus“, welk brood sacramenteel genoten wordt in het heilig Avondmaal.

Van alle Doop moet dus gedrongen naar het heilig Avondmaal.

Wie bij den Doop staan blijft en niet tot het heilig Avondmaal doordringt, mist niet enkel het Sacrament van het lichaam en bloed des Heeren, maar mist ook evenzoo het Sacrament van den Doop.

Op zichzelf toch is de Doop niets dan het openen van de deur, waar ge doorgaat, om naar het heilig Avondmaal uwa Heeren, en alzoo tot zijn mystieke gemeenschap te komen.

Wie nog niet gedoopt is, staat buiten; wie om den Doop vraagt, verlangt binnengelaten te worden.

Hij klopt aan de deur, opdat hem opengegaan worde; en zijn Doop is, dat de deur voor hem opengaat, zoodat hij nu binnenkomt, en afzonderd is van wie buiten zijn, om gemeenschap te oefenen met wie binnen zijn; en die gemeenschap nu wordt eerst ten volle bereikt door zijn toetreding tot het heilig Avondmaal.

Wie na gedoopt te zijn, niet het heilig Avondmaal zijns Heeren zoekt, is gelijk aan den vreemdeling, die na aangekomen te hebben en in de feestzaal te zijn binnengelaten, vlak bij de deur staat blijft, en zich verre houdt van de aanzittende gasten.

Zeker, de indringer, die zonder bruiloftsleed aan de deur slaagt, en zich onder de geestelijk feesthoudende menigte mengde, moest, omdat hij een indringer was, weer buiten worden geworpen. Maar wie aanklopt, en binnen wordt gelaten, en zijn bruiloftsleed aanneemt, doch om nu, in dat feestleed getooid, koud en onverschillig van verre te blijven staan, die zondigt; zij het ook op andere wijzen, toch evenzeer.

Wie den heiligen stroom van het Doopwater doorwaadt, dien moet het te doen zijn, om de gemeenschap met den Heere des huizes te genieten, en die Heere des huizes wacht de zijnen op aan zijn heiligen disch.

Wie wedergeboren is, niet water en geest, die ziet nog pas het Koninkrijk van verre. Maar hierbij mag het niet blijven.

Hij moet voort en verder, en mag niet rusten, eer hij aanzit aan de bruiloft van het Lam, in zijn sacramentele afbeelding.

Ook nu nog voelt een Jood, die zijn Messias vond, dit onmiddellijk. Wordt zulk een Jood heden gedoopt, en is er over acht dagen Avondmaal, dan gaat hij er terstond aanzitten. Alles zegt het hem: Doop en Avondmaal hooren bijeen.

En ook bij andere volwassenden, wier Doop in hun kindzige jaren verzuimd werd, merkt ge dit nog. Zoo zelfs dat ze hun Doop meest uitstellen tot het Avondmaal weer komende is; en dan vlak voor het Avondmaal laten ze zich doopen, om terstond na den Doop het Avondmaal te zoeken.

En zoo was het in de oudste Christelijke kerk eveneens.

Al wie uit het Jodendom of Heidendom overkwam werd vandaag gedoopt, om morgen reeds ten Avondmaal te gaan; en het denkbeeld zelfs om zich wel te laten doopen, maar voorts verre van het Avondmaal te blijven, kwam in niemand op.

Zich te laten doopen wilde niets anders zeggen dan: „Laat mij toe tot het heilig Avondmaal.“

Het Avondmaal was de heilige disch der gedoopten; waar elk gedoopte hoopte; waar geen enkel gedoopte zich aan kon onttrekken.

Men trekt de Roodde zee niet door, om op den anderen oever zich te blijven leggen, maar om aanstonds door de woestijn naar het Heilige land op te trekken.

En eenmaal bij de Jordaan aangekomen, trekt men die Jordaan niet door, om aan den overkant te blijven staan, maar om door te trekken naar Jeruzalem.

En zoo ook doorwaadt men den stroom van de wateren des Doops niet, dan om door en voort en verder te trekken en niet te rusten, eer men zich den wijn gereikt ziet, geperst uit de druiven van Eskol.

Alleen doordien thans de jonge kinderen gedoopt worden, is hierin een kleine verandering gekomen.

Een pasgeboren kindeke is voor het heilig Avondmaal nog onbekwaam. Een jeudig wicht kan ook op een leeftijd van enkele jaren zich zijn Doop nog niet toegeigen door zelf te belijden. En zoo schuiven dus, nu de Kinderdoop heerscht, de Doop en het heilig Avondmaal tot op zekeren afstand uiteen.

Omdat de doopeling ijdellijk is, is een jong wicht wel vatbaar om gedoopt te worden; maar evenzoo is het nog onvatbaar om het Sacrament der voeding te ontvangen, overmits bij dit tweede Sacrament de Avondmaalganger zelf belijdend en handelend optreedt.

Zoo komen dus tusschen Doop en Avond-

maal thans eenige jaren in te liggen; en dat wel zóóvele jaren als noodig zijn, om den doopeling tot eigen daad van belijden en toetreden te bekwaamen.

Minder kan die afstand niet zijn; maar ook groter mag hij niet worden. De jaren noodig voor uw opwaken en voor uw bekwaaamaking tot een eigen daad zijn van Godswege in uw schepping verordend. Wie zich daar nu aan houdt, die gaat op de wegen des Heeren; maar ook wie deze jaren of wilkeurig inkrimpt of wilkenig uitzet, gaat van 's Heeren wegen af en kiest zelf eigen paden; iets dat altoos sonde is.

Dat kan nu schelen van het 16de tot het 23ste jaar; maar in dat tijdperk van zeven jaren valt bij een iegelijk zijn persoonswording; en die grenzen moeten dus geëerbiedigd.

Maar hetzij dan Doop en Avondmaal tot het 16de jaar of wel 23ste jaar uittegen waren geschoven, aan den band die Doop en Avondmaal verbindt wordt hiermee niets veranderd.

Altoos blijft uw Doop, al die jaren door, voor u een roepstem: Zoek des Heeren heilig Avondmaal!

KUYPER.

Amsterdam, 9 Jan. 1891.

Verleden Dinsdag had aan de Vrije Universiteit de eerste promotie in de theologie plaats.

In de rechtsgeleerde faculteit promoveerden reeds vroeger de tegenwoordige hoogleraar Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman, en daarna de heer Mr. I. Esser, thans in Transvaal.

Maar in de theologie was nog geen promotie voorgekomen.

Het is daarom weder een schrede vooruit, dat thans ook in de faculteit der godgeleerdheid aan een der kweekelingen der Universiteit de doctorstitel is toegekend.

De heer H. H. Kuyper namelijk promoveerde op een proefschrift, dat ten titel draagt: *De opvoeding tot den Dienst des Woords bij de Gereformeerden*, met daarbij gevoegde stellingen.

Hij bood als academisch proefschrift nog slechts het eerste deel van dit werk aan, dat op zichzelf reeds 640 bladzijden valt, en alzoo met het tweede deel, dat later volgt, een tamelijk volledige studie over dit belangrijk onderwerp kan bieden.

De nauwe betrekking, waarin de redacteur van de *Herant* tot den jongen Doctor staat, is oorsaak dat hier elk woord van lof voor dezen arbeid in de pen moet blijven; en het oordeel in hoeverre deze dissertatie iets kan bijdragen om den wetenschappelijke naam van de Vrije Universiteit te bevestigen, aan anderen moet worden overgelaten.

Slechts zoveel mag hier zonder vrees voor tegenspraak beweerd, dat namelijk dit academisch proefschrift de vergelijking met de dissertatie, aan andere Universiteiten verdedigd, niet behoeft te duchten.

En voorts zij er op gewezen, dat deze studie althans de verdienste heeft van in hooge mate actueel te zijn.

Van meer dan ééne zijde toch is in den laatste tijd allerlei quaestie gerezen over de eischen die voor de opvoeding van de Diensers des Woords moesten gesteld worden.

Er rees allerlei geschil over de vraag, of aan de huidige Overheidsscholen voor een theologische faculteit plaats is. Er rees quaestie over de deze opleiding geschieden moest aan een Universiteit of aan een Seminarie. Zelfs kwam het gevoelen weer boven, of het niet beter ware, van alle wetenschappelijke opleiding af te zien, en eenvoudig gewone oefenaars tot predikant aan te stellen.

Nu heeft het natuurlijk niet de minste waarde, of bij het bespreken van zulke quaestie de één zich voor dit, de ander voor dat gevoelen verklaart, zoolang het boek der historie niet is opengeslagen, en uit dit historische boek de lijn der beginselen is uitgetekend.

Daarom was er aan zulk een studie metredaand behoefte. Eene studie, die voor zoover wij tot oordeelen bevoegd zijn, de eenig goede methode volgde, en belooft het onderwerp te zullen uitputten.

Zoo zij er meer onderwerpen van actueel belang, voor wier behandeling de ouderen in jaren geen tijd hebben, en die zich uitzinnend leenen voor een behandeling in dissertatie.

Zij daarom bij onsen dank aan den jongen Doctor, voor wat hij ons ten beste gaf, hier de wensch uitgesproken, dat deze eersteeling in de Theologische faculteit, alreeds door heel een reeks van even doorwachten studien moge gevolgd worden, die zich niet verliezen in abstracte geleerdheid, maar licht kunnen werpen op de levensvragen, die de kerke Gods almeer bezighouden.

Om het hoog belang der zaak dient nog met een enkel woord teruggekomen op het Hypnotisme.

In de eerste plaats om te wijzen op een getuigenis, dat door dit hypnotisme tegen het ongelooft wordt afgelegd.

Lange jaren toch was het bijna regel, dat men onder de mannen van wetenschap den spot dreef, met al wat de Heilige Schrift ons bericht aangaande allerlei raadselachtige feiten, die zoowel onder de Heidenen, als onder de Joden, en daarna in de Christelijke kerk voorvielen. Want wel waren soortgelijke berichten ons ook door profane schrijvers uit de oudheid bericht, en vernam men nog gedurig van soortgelijke werkingen onder de volken van Azië en Afrika; maar, zoo ze men, zoodra het licht der wetenschap doordringt, vallen al zulke verschijnselen weg, zoodat blijkt, hoe ze slechts op inbeelding en charlatanerie berusten.

Zelfs toen Mesmer in het dusgenaamd Mesmerisme soortgelijke verschijnselen vernieuwde, dreef de geleerde wereld hier den spot mee, en al wat sinds van de magne-

tiseurs bericht werd, beschouwde men als een soort goochelarij, op niets dan bedrog en foppage berustend.

Doch zie thans is het de dusgenaamde wetenschap zelf, die als pleitbezorgster van het hypnotisme optreedt, en bij monde van onderscheidene geleerde mannen ons berichten komt, dat er toch, ja, heuscheljk, zekere werkingen en raadselachtige krachten bestaan, wier bestaan men dusver steeds voor zelfbedrog of opzettelijke misleiding had verklaard. En wat het opmerkelijkst is, men komt u verzekeren, dat deze werkingen niet iets stoffelijks ten grondslag hebben, maar louter zielswerkingen zijn, die zelfs bijna uitsluitend door de macht der gedachte werken, en voor haar resultaat gebonden zijn aan zeker geloof.

Men geeft thans toe, dat de ziel of geest van den ééne mensch in een geheel raadselachtig en wonderbaar contact kan treden met de ziel of den geest van een anderen mensch; en dat dit contact zoo wonderachtig kan werken, dat enkel door zulk een geestelijken invloed miraculeuze genezingen ook van lichamenlijke krankheden kunnen bewerk worden, zoodat zelfs kreupelen door deze wonderbare krachten te genezen zijn.

Let men er nu op, hoe de Heilige Schrift ons gedurig bericht van zekere wonderlijke wijsheid der Egyptenaten, waardoor hun toovenaars allerlei teekenen deden, en ook uit andere landen verhaalt van invloedrijke mannen, die door hun teekenen de menigte verbaasden; ja ons voorspelt, hoe ook in het einde der dagen, allerlei anti-christelijke machten zullen opkomen, die wonderen en teekenen zullen doen; dan ontstaat metterdaad de vraag, of in het hypnotisme niet eenvoudig weer een dier vele machten ontdekt is, die van de schepping af in de menschelijke natuur gehuisvest hebben; die ook na den val nog lang op allerlei zondige manier hebben nagewerkt; en die de opgeblazen wetenschap eenvoudig deswege geloofchend heeft, omdat ze niet pasten in haar kader.

Ja, zelfs rijst de vraag, of dit hypnotisme ons niet wijst op het bestaan van nu verzwakte zielkrachten, die in Christus en zijn profeten en apostelen, heerlijk hersteld, in Gods hand het middel zijn geweest, om vele genezingen van betreten, ziekten en allerlei kwalen te bewerkstelligen. Niet natuurlijk, alsof men ooit deze wonderen met de resultaten van het hypnotisme op één lijn mocht stellen, gelijk de geleerden van het hypnotisme dit nu reeds zoo gretig doen, maar wel in dien zin, dat ons door het hypnotisme op eenen onze natuur ingeschapen zielkracht wordt gewezen, die door God geheiligd en hersteld, voertuig was voor deze teekenen zijner almacht.

Doch hoe men hier ook over oordeelt, in elk geval is het van gewicht, op te merken, dat dezelfde wetenschap, die dusver al wat tot het wonder gebied van de verborgen zielkrachten behoorde, kortweg loochende en voor bedrog verklaarde, thans zelf gedwongen wordt, te erkennen, dat zulke wonderwerken dan toch niet onmogelijk zijn, en wel terdege kunnen bestaan.

Bedenk men nu hierbij, hoe het zeer wel mogelijk is, dat later nog andere soortgelijke zielkrachten ontdekt worden, dan gevoelt men hoe de booghartige en laatschundige bestrijding van wat de Heilige Schrift ons omtrent al soortgelijke wondergebeurtenissen bericht, door dit optreden van het wetenschappelijke hypnotisme een gedachten stoot ontving, en omgekeerd het eenvoudig geloof in wat de Heilige Schrift ons bericht, weer op verrassende wijze wordt gerechtvaardigd.

Maar evenmin mag een andere, geheel tegenovergestelde opmerking hier worden terughouden.

De Heilige Schrift leert ons namelijk, dat er zeker terrein van wonderen werkingen bestaat, die door den zondigen mensch tegen Gods eere gebruikt worden, en in de macht van Satan staan.

Reeds aan het hof van Pharao vindt Mozes, als hij de wonderen Gods komt verrichten, een stel mannen tegenover zich, die ook op hun wijs allerlei wonderbare teekenen doen, waardoor ze de autoriteit van de goddelijke teekenen zoeken te verzwakken; en gedurig vinden we ook daarna Israël gewaarschuwd voor allerlei toovenaars en bezweerders in de heidenwereld, waarmee ze geen gemeenschap mochten hebben. En zoo weinig schijnt deze zondige kracht vernietigd te zijn, dat, gelijk we reeds opmerkten, ook de Openbaring van Johannes ons wijst op allerlei onheilige teekenen en wonderen, die Satan in het laatste der dagen verrichten zal, om het Koninkrijk van Christus tegen te staan, en de zielen te verleiden.

Dit nu noopt ons, ook ten opzichte van het hypnotisme, tot de grootste omzichtigheid, en zoo ooit de behoefte aan een medische faculteit op Christelijke grondslag levendig kon gevoeld worden, dan is het wel nu, nu we geheel ongelooft medische hoogleraren tamelijk apodictisch over deze verborgen zielkrachten hooren spreken, en zelfs door den rechter zien opgeroepen, om als deskundigen over de toerekenbaarheid of ontoerekenbaarheid van groote misdadigers te oordeelen.

Tweeërlei toch trekt in dit hypnotisme de aandacht: ten eerste de zegen dien het brengen kan voor de genezing van enkele kwalen; maar ook ten andere het ontzettende gevaar, waaraan het personen van weinig wilskracht blootstelt. Reeds op zichzelf is het iets ontzettends, als men ziet, hoe de ééne mensch tot een volkomen willoos orgaan of instrument van den wil des anderen kan verlaagd worden. Dat gevaar klimt nog, als men hoort, dat de ééne mensch, door den anderen dikwijls te hypnotiseeren, allengs heel zijn karakter kan uitwisselen en hem tot een dubbelganger

van zichzelf kan maken. En vreesselijke afmetingen neemt dit gevaar aan, zoo men bedenkt, dat een booze mensch in dit hypnotisme een macht beschikbaar heeft, om, bijna ongemerkt, den anderen, geheel willoos en onbewust, tot de grootste schandelijkheden te bewegen.

Dit toch wetttig metterdaad het bang vermoeden, dat men in dit hypnotisme te deele met een onheilge macht te doen heeft, die aan zichzelf overgelaten, allengs de bron kan worden van nameloze ellende, en zeer wel saam kan hangen met de openbaring van een macht uit de diepte.

Zelfs de ongelooftige medici hebben hier een open oog voor, en dringen er daarom op aan, dat de Overheid maatregelen tegen dit kwaad zal nemen, ook al verzuimen ze ons mede te deelen, welke maatregelen de Overheid ooit zou kunnen nemen, om de gebruikmaking van deze macht te stuiten; en al laten ze de vraag onbesproken, wat te doen, zoo er medici wierden gevonden, die alleen deze krachten op onheilge wijze misbruikten.

Zelfs slaan de medici een gansch ongeoorloofden weg in, waar ze, met dit hypnotisme gewapend, zich het recht aannemen, om uitspraak te gaan doen, over allerlei ziekdijnde quaesties, en tot zels de leiding der geestelijke opvoeding aan zich willen trekken.

Er zijn namelijk nu reeds geleerden in de school van Nancy, die het hypnotisme ook aanbevelen, als een middel om kinderen allerlei zedelijke gebreken af te leeren, en ze door de suggestie het ligen, het snoepen, het lui zijn enz. afhankelijk te maken.

Hier toch geldt het: Schoonmaker, houd u bij uw leest. Voor zulke experimenten zijn de medici niet. Dat ligt niet op hun weg. Dat behoort niet tot hun domein. En zoo men niet scherp toeziet, zou deze overschrijding van hun bevoegdheid er al meer toe leiden, om ook geheel het zedelijk leven onder de macht der medische faculteit te brengen. Iets waarvoor God ons beware.

Toch hebben ze in zooverre gelijk, dat het hypnotisme op het bestaan van een zielkracht wijst, die wel terdege iets met de opvoeding te maken heeft.

Neem b.v. slechts dit ééne.

Is het waar, dat de suggestie, dat is het iemand aanbrengen van een gedachte, die gedurig herhaalt, allengs macht over zijn geest erlangt, metterdaad het gevolg heeft, dat deze gedachte allengs in hem dringt en zóó post vat in zijn bewustzijn, dat ze levenslang een macht in zijn leven wordt, dan wordt het voor alle opvoeding van het uiterste belang, om van meet af toe te zien, welke algemeene begrippen door het schoolgaan, door de catechisatie, door lectuur, en door de prediking altoos weer aan onze kinderen worden ingeprent.

Dan toch blijkt hieruit, hoe roekeloos het is zijn kind naar een verkeerde school of catechisatie te zenden; hoe het kerkgaan ook voor een kind van het hoogste belang kan zijn; en hoe noodzakelijk het is op hetgeen onze kinderen lezen het oog te houden.

Doch ook van den anderen kant blijkt het dan paedagogisch, hoe noodzakelijk het is, op school en catechisatie en bij de prediking zich te gewennen aan heldere begrippen, aan vaste formuleringen en scherp belijnde denkbeelden, die steeds in denzelfden vorm moeten herhaald worden.

Bovenal ook wordt het duidelijk, wat macht de Heilige Schrift bezit, om haar inhoud door gestadige lectuur, al dieper in onzen geest in te prenten, en, ook buiten het redeneerend verstand om, ons innerlijk te veroveren en te beheerschen.

Doch, gelijk gezegd, dit alles is een veld dat nog braak ligt. Nog pas is de spade in den grond gestoken.

Alleen mag nu reeds geconcludeerd, dat de Vrije Universiteit ons een wezenlijke dienst zou bewijzen, zoo ze althans voor de Psychiatrie hoe eer hoe beter een leerstoel oprichtte, en alzoo een zelfstandig onderzoek instelde naar deze verborgen zielkrachten, én om er het profijt uit te trekken, dat er ons in geboden wordt, én om de schade te helpen afweren, waarmee ze ook ons Christendom bedreigt.

Prof. Bavinck heeft in de *Bazuin* een hoogst welwillende aankondiging geplaatst van *Separatie en Doleantie*, die ons de overtuiging schonk, dat ernstige bespreking van de kerkelijke quaestie, mits ze met kennis van zaken, helderheid van oordeel en edeler bedoeling geschiedt, metterdaad steeds klaarder licht doet opgaan.

We hopen dan ook op deze aankondiging terug te komen, teneinde de bedenkingen, die Prof. Bavinck oppert, nader onder de oogen te sien.

Ditmaal bepalen we ons tot één enkel punt, omdat het buiten de eigenlijke quaestie ligt, en op een misverstand berust.

In *Separatie en Doleantie* was o. a. met kleem uitgesproken, dat de formele gemeenschap met het zichtbare instituut der kerk, om volledig te zijn, steeds moest rusten op de wildaard der belijders, die even daardoor formeel het recht behielden zich door een tweede wildaard van dit instituut weer los te maken.

Hier tegen nu opeert Prof. Bavinck volstrekt niet het geestelijk bezwaar, dat dit tot Pelagianisme zou leiden, want hij verzuimt niet er duidelijk bij te voegen, dat *Separatie en Doleantie* deze wildaard wel formeel vrijlaat; maar ze materieel bindt aan het Woord Gods en den organischen samenhang der geloovigen onderling in en met hun Hoofd Christus.

Zijn opmerking is van een anderen aard. Hij keurt het namelijk af, dat in *Separatie en Doleantie* aan het Instituut het recht

betwist leden uit Niet macht te men; ma stelling v bij een sprake k De ke in naam noot me Hierin Immer het Ger tegenover genover Nu wil kerk w macht te eigen Overheid En in het Ger een Ger macht p Dit ge In 300 bedoelt, toch ver Separatie vermaant, ook nu n die uw geert, m door te en versta bannen Want rechte to dan altha maar oo niet.

Zoodra lijke bege men, zou vonnis de

Ditmaal schets van voorkomen November. We lezen

Op staate een merkwa Door ons Nederl. Her kerkeijk go Willem I zijn opperbe tractementen ren, welke it Tevens va keuring een predikant m koming den der Dortsch Velen van die leer met Daardoor vrijheid, wel zoo bandelo door de oph Deze voor 1848 toegeit satisfactie d kersers invlo ware van d teerde op r sche periode Maar nu d wilde zij ool een neutralit ken is. Het v ook achter neutraliteit onderwijst ge weigerden is gerichte sch midden ges mochten het Zij bevoen en opvoeding staat toebeho In hun ve den edelen classe mecon van wiens Kemper in 1840 geing rijk ge gederuete rief gief tegen s deze streed t Niet betert Groen en d land van d gebied der g Steeds heb sich heftig a Dit is zóó nter partij mo Hordijk, die rende zijn k brak voor de Na den d van zien e Keuzenheer was in 1880, als teurs voor h rijk, meden litat, zelds recht zijner p

En verde

Ook op l Nederl. Herv brngen en 1 300 verdraa hetrogene t De belang gesacht word zik de Kog de overtuigjg Nederl. Her Christendom stichte

Die strijd manie heeft i leken word broeders, die domine Bur laafards wees hummer geest vorgetijde n

Het is v stelling on het moeder Moge ee Indische k kerk van I